

Η εξέλιξη των πολιτευμάτων

Οι Τυραννίδες

Ηρόδοτος V 92

[5.92β.1] »Δηλαδή το καθεστώς στην Κόρινθο ήταν περίπου αυτό· είχαν ολιγαρχία και κυβερνούσε την πόλη μια οικογένεια, που λεγόταν Βακχιάδες· γαμπρούς και νύφες έκαναν μόνο μέσ' από τη γενιά τους. Ένας από αυτούς, ο Αμφίων, απόχτησε θυγατέρα κουτσή, που της έδωσαν το όνομα Λάβδα. Αυτήν —γιατί κανείς Βακχιάδης δεν ήθελε να την παντρευτεί— την παίρνει ο Ηετίων, ο γιος του Εχεκράτη, που καταγόταν από το δήμο της Πέτρας, όμως η γενιά του κρατούσε απ' τους Λαπίθες, από τον Καινέα. [5.92β.2]

Η Λάβδα περιμένει παιδί και ο Ηετίων ζητά χρησμό από το μαντείο των Δελφών:

5.92γ.1] »Λοιπόν ο χρησμός αυτός που δόθηκε πρωτίτερα στους Βακχιάδες ήταν σκοτεινός, τότε όμως, όταν έμαθαν το χρησμό που πήρε ο Ηετίων, αμέσως συνδύασαν τους δύο χρησμούς και κατάλαβαν πως ο πρώτος εναρμονίζεται με τον άλλο, του Ηετίωνα. Κι όταν κατάλαβαν τί εννοούσε, άφησαν τα πράγματα να πάρουν το δρόμο τους, γιατί ήθελαν ν' αφανίσουν το παιδί που θ' αποχτούσε ο Ηετίων. Κι όταν γέννησε η γυναίκα, στέλνουν αμέσως δέκα δικούς τους στο δήμο, όπου κατοικούσε ο Ηετίων, για να σκοτώσουν το νήπιο. [5.92γ.2] Έφτασαν αυτοί στην Πέτρα, μπήκαν στην αυλή του Ηετίωνα και ζητούσαν το νήπιο· κι η Λάβδα —πού να ήξερε με τί σκοπό είχαν έρθει!— πίστεψε πως ήθελαν να το δουν σα φίλοι του πατέρα του, το έφερε και τ' απόθεσε στα χέρια ενός απ' αυτούς. Κι αυτοί είχαν αποφασίσει στο δρόμο, ο πρώτος τους που θα πάρει το παιδάκι να το βροντήσει στο έδαφος.

- [5.92γ.3] Η Λάβδα λοιπόν το έφερε και τους το έδωσε, και το νήπιο χαμογέλασε σ' αυτόν που το πήρε στα χέρια του —κάποιος θεός το φώτισε!— κι εκείνος το 'νιωσε και το ψυχοπόνεσε, πώς να το σκοτώσει, κι από ψυχοπόνια το δίνει στα χέρια του δεύτερου, κι εκείνος ενός τρίτου. Έτσι από τον ένα στον άλλο πέρασε από τα χέρια και των δέκα — κανενός δεν το βαστούσε η καρδιά να το θανατώσει. [5.92γ.4] Έδωσαν λοιπόν πίσω στη μάνα το παιδάκι, βγήκαν έξω απ' την αυλή, στάθηκαν στην αυλόπορτα κι ο ένας τα 'βαζε με τον άλλο, και προπάντων μ' αυτόν που το πήρε πρώτος, ρίχνοντάς του την κατηγορία πως δεν ενέργησε σύμφωνα με την απόφασή τους και στο τέλος, αφού πέρασε κάμποση ώρα, πήραν απόφαση να ξαναμπούν κι όλοι τους να πάρουν μέρος στο φόνο.
- [5.92δ.1] »Ήταν όμως γραμμένο να βλαστήσουν συμφορές για την Κόρινθο από τη σπορά του Ηετίωνα. Γιατί η Λάβδα, που στεκόταν ακριβώς δίπλα στην αυλόπορτα, τ' άκουε όλ' αυτά· την έπιασε λοιπόν φόβος, μήπως ετούτοι αλλάξουν γνώμη και, ξαναπαίρνοντας το παιδί στα χέρια τους, το σκοτώσουν· το παίρνει και το κρύβει εκεί που της φαινόταν πως είναι αδύνατο να πάει ο νους τους, σ' ένα κιούπι, γιατί ήξερε πως, αν ξαναγύριζαν και ζητούσαν το παιδί, δε θ' άφηναν γωνιά που να μη την ψάξουν, όπως κι έγινε. [5.92δ.2] Κι όταν μπήκαν μέσα και, όσο κι αν έψαξαν, το παιδί δε βρέθηκε, το πήραν απόφαση να σηκωθούν να φύγουν και να πουν σ' εκείνους που τους έστειλαν πως είχαν εκτελέσει κατά γράμμα τις εντολές τους.

Ο Ψαμμήτιχος

Ο Ψαμμήτιχος διαδέχτηκε τον θείο του Περίανδρο:

- Κυβέρνησε 3 χρόνια και μετά εκδιώχτηκε από τους Κορινθίους.

Όταν έπεσε η τυραννία, εγκαταστάθηκε πολίτευμα **ολιγαρχικό**.

Οι αλλαγές που έγιναν κατά τα χρόνια της τυραννίας έφεραν στην εξουσία μια άλλη μορφή ολιγαρχίας:

τώρα τα πλούτη παρά η καταγωγή προσδιόριζαν τη συμμετοχή στις δημόσιες υποθέσεις.

Ο Ακροκόρινθος πίσω από τον ναό του Απόλλωνα

Η αρχαία Σικυώνα

Οι Ορθαγορίδες της Σικυώνας

Ο **Ορθαγόρας** (πολέμαρχος με φήμη στο δήμο των οπλιτών)

ιδρυτής δυναστείας που κυβέρνησε από **7^ο π.Χ. αιώνα - 510 π.Χ.**

Ο **Κλεισθένης** ανέτρεψε τον Μύρωνα, γιο του Ορθαγόρα, και στις **αρχές του 6^{ου} π.Χ. αιώνα** έγινε τύραννος (ήταν παππούς του γνωστού Κλεισθένη).

Επί των ημερών του τονώθηκε το ιωνικό στοιχείο και έτσι αναπτύχθηκε το εμπόριο και η βιοτεχνία και παρατηρείται αναγέννηση των τεχνών. Οι Σικυώνιοι πρωτοπόρησαν σε όλες τις τέχνες, κυρίως στην ζωγραφική και γλυπτική.

Σικυών → **3 δωρικές φυλές, 1 ιωνική** (σ' αυτήν ανήκαν οι Ορθαγορίδες)

Έδωσε καινούργια ονόματα στις φυλές που κατοικούσαν στην Σικυώνα.

Την δική του την ονόμασε 'Αρχέλαοι' (Άρχοντες του λαού), και γελοιοποιώντας τις άλλες τρεις φυλές δωρικές τις ονόμασε: 'Υάται' (Γουρουνάκια), 'Χοιρεάται' (Γουρούνια), 'Ονεάται' (Γαϊδούρια).

Η κόρη του Κλεισθένη, Αγαρίστη παντρεύεται τον Αθηναίο Μεγακλή. Η Σικυών συμμετείχε στον 1^ο ιερό πόλεμο για την προάσπιση του μαντείου των Δελφών
→ εξασφάλιση υποστήριξης μαντείου

- 570 π.Χ. πτώση της τυραννίδας με την επέμβαση της Σπάρτης και μετατροπή του πολιτεύματος σε **ολιγαρχικό**.

Μαντείο των Δελφών

Ο Θησαυρός των Αθηναίων στο Μαντείο των Δελφών

Ιεροί πόλεμοι: Μαντείο Δελφών

Ο πρώτος ιερός πόλεμος: 595-585 π.Χ.

- Ο **πρώτος ιερός πόλεμος** ήταν ο πρώτος από τους πολέμους που έγιναν με σκοπό τον έλεγχο του Μαντείου των Δελφών. Ο πόλεμος διεξήχθη μάλλον από το **595 έως το 585 π.Χ.** ανάμεσα στην συμμαχία που την αποτελούσαν **οι Θεσσαλοί, οι Σικυώνιοι και οι Αθηναίοι** και στην Φωκική πόλη **Κίρρα**.
- **Θεσσαλοί+Σικυώνιοι +Αθηναίοι** **Κίρρα**
- **Αφορμή** για το ξέσπασμα του πολέμου αποτέλεσε το γεγονός πως οι κάτοικοι της Κίρρας παρενοχλούσαν τους προσκυνητές του μαντείου των Δελφών.
- Τα βαθύτερα **αίτια** του πολέμου, όμως, βρίσκονταν στις φιλοδοξίες των **Θεσσαλών να επικρατήσουν οριστικά στην Φωκίδα** και να ελέγξουν το μαντείο των Δελφών, ενώ οι **Σικυώνιοι** είχαν στόχο να απαλλαγούν οριστικά από τους Κιρραίους πειρατές που δρούσαν στον Κορινθιακό κόλπο και είχαν εξελιχθεί σε απειλή γι' αυτούς.

Ο πρώτος ιερός πόλεμος: 595-585 π.Χ.

Οι συνέπειες του πολέμου ήταν:

- να καταστραφεί η πόλη Κίρρα, πιθανόν και η Κρίσα
- η πόλη των Δελφών έγινε ανεξάρτητη και παραχωρήθηκε σε αυτή το Κρισαίο πεδίο
- οι Θεσσαλοί κυριάρχησαν στην Φωκίδα για είκοσι ακόμα χρόνια μέχρι να ηττηθούν από τους Βοιωτούς και να αποσυρθούν τελικά
- οι δεσμοί μεταξύ των φωκικών πόλεων ενισχύθηκαν περισσότερο τα επόμενα χρόνια, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσουν από κοινού τους Θεσσαλούς το 510 π.Χ. όπου, αφού επικράτησαν, απαλλάχτηκαν από την απειλή των Θεσσαλών.

- μετά το τέλος του πολέμου διοργανώθηκαν για πρώτη φορά τα **Πύθια**, οι σημαντικότεροι αγώνες μετά τους Ολυμπιακούς.
- Στην πρώτη διοργάνωσή των Πυθίων δόθηκαν ως έπαθλα στους νικητές **χρηματικά δώρα** από τα λάφυρα της Κρίσας.
- Στην πορεία καθιερώθηκε ως βραβείο των νικητών το **δάφνινο στεφάνι**.

Ο Φείδων του Άργους

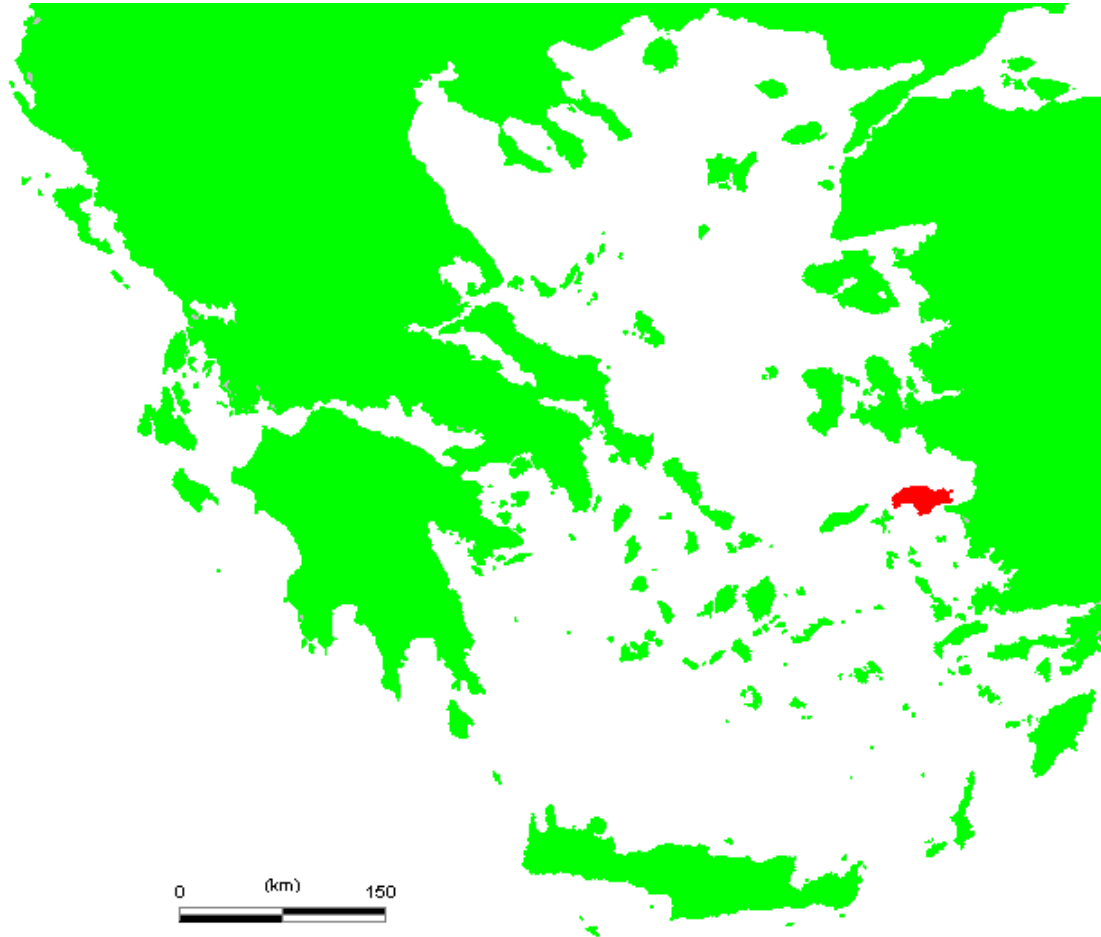
Ο Φείδων, κληρονομικός βασιλιάς του Άργους, επειδή συγκέντρωσε στα χέρια του όλες τις εξουσίες, ονομάσθηκε τύραννος.

Το 669 π.Χ., **νίκησε τους Λακεδαιμόνιους στην Ισία**, και έγινε κυρίαρχος της πεδιάδας που βρίσκεται στα όρια της Αργολίδας με την Λακωνία. Το επόμενο έτος, 668 π.Χ., επενέβη στην Ολυμπία υπέρ των κατοίκων της Πίζας για να πάρουν υπό την κηδεμονία των τους Ολυμπιακούς Αγώνες από τους Ηλιείς.

Ο Φείδων είχε μεγάλη επιρροή όχι μόνο στην Πελοπόννησο, αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

- Εισήγαγε **μέτρα χωρητικότητας** και **σταθμά βάρους**, τα οποία πολλές πόλεις υιοθέτησαν.
- **Έκοψε νομίσματα** και στον στρατιωτικό τομέα **υιοθέτησε τη φάλαγγα**. Σύμφωνα με τον **Αριστοτέλη**, εφεύρε τα νομίσματα και έκοψε το πρώτο νόμισμα στο νησί της Αίγινας, που ήταν υπό την κυριαρχία του.

Ο Πολυκράτης της Σάμου

Ο Πολυκράτης της Σάμου

Στην Ιωνία > πρώτη εμφάνιση της λέξης τύραννος

Πολυκράτης → αριστοκρατικής καταγωγής (Αιάκης ο πατέρας του, γνωστός από επιγραφή αφιερωμένη στο Ηραίο)

- δεν ξέρουμε πώς πήρε την εξουσία
- ίσως από τη ναυτιλία είχε δημιουργηθεί ένας αστικός δήμος, που κατάφερε να αποσπάσει προνόμια και έτσι ο Πολυκράτης εμφανίστηκε ως προστάτης του
- ή ίσως από πειρατεία στο Αιγαίο

Ο Πολυκράτης της Σάμου

Πολυκράτεια έργα (κατά τον Αριστοτέλη)

→ σήραγγα Ευπαλίνου (7 στάδια)

→ Μόλος* στη θάλασσα

→ Ηραίον (αρχιτέκτονας Ροίκος)

→ τάφος γύρω από τα τείχη της Σάμου

*[μσν. μόλος < ελνστ. μῶλος < λατ. moles `ανάχωμα για προστασία λιμανιού' ή μέσω του ιταλ. molo -ς]

Ευπαλίνειο όρυγμα

Το Ευπαλίνειο όρυγμα

- Το Ευπαλίνειο όρυγμα είναι μια σήραγγα μήκους 1036 μέτρων κοντά στο Πυθαγόρειο της Σάμου η οποία κατασκευάστηκε κατά τον 6^ο αιών. π.Χ. για να χρησιμεύσει σαν υδραγωγείο.
- Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ήταν ότι ανοίχθηκε ταυτόχρονα και από τις δυο πλευρές του βουνού: το όρυγμα ήταν *αμφίστομον*, όπως το χαρακτήρισε ο **Ηρόδοτος**. Οι δυο σήραγγες συναντήθηκαν περίπου στο μέσον με αξιοθαύμαστη ακρίβεια, εξαιρετικά σημαντικό επίτευγμα για τα τεχνολογικά δεδομένα της εποχής. Ένα μέρος του ορύγματος είναι σήμερα επισκέψιμο.
- Η κατασκευή του ορύγματος έγινε με εντολή του τυράννου Πολυκράτη και εκτιμάται ότι διήρκεσε 10 χρόνια. Ο σχεδιαστής και μηχανικός του έργου ήταν ο αρχιτέκτονας –μηχανικός **Ευπαλίνος**, γιος του Ναυστρόφου από τα Μέγαρα.

Το τραγικό τέλος του Πολυκράτη

Ηρόδοτος, *Ιστορίαι* III, 125

- Αψηφώντας λοιπόν όλες τις συμβουλές ο Πολυκράτης σαλπάρισε για τον Οροίτη παίρνοντας μαζί του πολλούς από τους συντρόφους του, και ανάμεσά τους τον Δημοκλήδη του Καλλιφώντα, από τον Κρότωνα, που ήταν γιατρός και ασκούσε αυτό το επάγγελμα καλύτερα από όλους τους συγκαιρινούς του. [3.125.2] Έφτασε λοιπόν στη Μαγνησία ο Πολυκράτης και είχε τέλος κακό, ανάξιο και για τον ίδιο και για την υψηλοφροσύνη του· γιατί αν δεν είχαν υπάρξει οι τύραννοι των Συρακουσίων, κανένας άλλος από τους Έλληνες τυράννους δεν θα ήταν άξιος να συγκριθεί με τον Πολυκράτη στη μεγαλοσύνη. [3.125.3] Τον σκότωσε λοιπόν ο Οροίτης τον Πολυκράτη με τρόπο που δεν είναι σωστό να τον περιγράψω, και ύστερα τον σταύρωσε ψηλά· και από τους ακολούθους του Πολυκράτη όσοι ήταν Σάμιοι τους άφησε να φύγουν, λέγοντάς τους ότι έπρεπε να του χρωστούν χάρη που ήταν ελεύθεροι, αλλά όσους από τους ακολούθους ήταν ξένοι και δούλοι, τους κράτησε για να τους έχει σκλάβους του. [3.125.4] Όσο για τον Πολυκράτη, κρεμασμένος ψηλά όπως ήταν, επαλήθευσε στο ακέραιο το όνειρο της κόρης του: τον έλουζε ο Δίας καθώς έβρεχε, και τον άλειφε ο ήλιος με την υγρασία που ο ίδιος έβγαζε από το σώμα του. Εκεί λοιπόν κατέληξαν οι πολλές επιτυχίες του Πολυκράτη, όπως του το είχε προμαντεύσει ο Άμασις ο βασιλιάς της Αιγύπτου.

Ο Μαιάνδριος

- Η τυραννία του Πολυκράτη τελείωσε με τραγικό τρόπο: στην προσπάθεια του (δελεασμένος από τους Θησαυρούς) να βοηθήσει τον Πέρση Οροίτη που κινδύνευε από τον Καμβύση, βρήκε τραγικό θάνατο.
- Κατά την απουσία του ο Πολυκράτης είχε εμπιστευτεί τη διακυβέρνηση στο 'γραμματέα' του **Μαιάνδριο**.
- **Ο Μαιάνδριος**, όταν αναγγέλθηκε ο θάνατος του Πολυκράτη → **παρέδωσε την εξουσία στη γενική συνέλευση των πολιτών Σάμου διακηρύσσοντας ότι όλοι είναι ίσοι μπροστά στο νόμο**
- Η προσπάθεια του Μαιάνδριου δείχνει ότι η τυραννίδα είχε αλλάξει πολλά στο εσωτερικό της αριστοκρατικής κοινωνίας.
- **Η τυραννίδα γεννήθηκε από την κρίση της αριστοκρατικής κοινωνίας**. Παραχώρησε στον δήμο των πολιτών μερίδιο από την '**κοινή**' περιουσία (λάφυρα, γη, υλικά).
- Ο Μαιάνδριος αναγνωρίζοντας όλους ως ομοίους ζητούσε για τους Σαμίους την ισονομία. Όταν οι Πέρσες κυρίευσαν το νησί, εγκατέστησαν τύραννο τον αδελφό του Πολυκράτη, **Συλοσώντα**.

Μεγάλη Ελλάδα: Κάτω Ιταλία-Σικελία

Οι Τυραννίδες στη Δύση

- Ιδιαίτερο γεωγραφικό και πολιτιστικό πλαίσιο:
παρουσία ντόπιων πληθυσμών, διαδοχικές αφίξεις αποίκων, γειτνίαση με Ετρούσκους και Καρχηδόνιους.

Αριστόδημος της Κύμης:

- Κατέλαβε την εξουσία με τη βοήθεια των ντόπιων
- Νίκησε τους Ετρούσκους
- Έδωσε λαϊκό χαρακτήρα → διανομή γης που αφαίρεσε από τους εχθρούς
- Ισηγορία

Σικελία

Οι τύραννοι των Συρακουσών: Γέλων-Ιέρων-Θρασύβουλος

Ο Γέλων

- Ο Γέλων, γιος του Δεινομένη, αρχηγός του ιππικού (ιππείς= οι πλουσιότεροι από τους πολίτες) με τη βοήθειά του πήρε την εξουσία μετά το θάνατο του Ιπποκράτη. Εκμεταλλεύτηκε το γεγονός ότι πλούσιοι γαιοκτήμονες, οι **γαμόροι**, είχαν εκδιωχθεί από τις Συρακούσες κατά τη διάρκεια επανάστασης.
- Γέλων → κυρίαρχος της ανατολικής Σικελίας, κυρίευσε τα Υβλαία Μέγαρα, σκότωσε ή πούλησε τους φτωχούς σαν δούλους, ενώ οι οικονομικά ισχυροί μεταφέρθηκαν στις Συρακούσες, όπου τους δόθηκε το δικαίωμα του **πολίτη**.
- **Ηρόδοτος** → Οι Έλληνες το 480 π.Χ. λόγω της περσικής απειλής του απηύθυναν έκκληση για βοήθεια.
- **Καρχηδόνιοι** → κυρίαρχοι στο δυτικό τμήμα της νήσου → σύγκρουση με τον Γέλωνα → τους **συνέτριψε** την ίδια μέρα με την ναυμαχία της Σαλαμίνας (κατά την παράδοση).

Οι τύραννοι των Συρακουσών:
Ιέρων (477 - 467 π.Χ.) και Θρασύβουλος

- Ο **Ιέρων** νίκησε τους Ετρούσκους στην Κύμη το 474 π.Χ. → επέκταση κυριαρχίας Συρακουσών
 - Στηριζόταν σε σύνθετη στρατιωτική δύναμη: Έλληνες, Συρακούσιους και μισθοφόρους
 - **Αυλή περίλαμπρη** → υποστήριξε τους ποιητές, τους μουσικούς και γενικά τους καλλιτέχνες. Στην αυλή του έζησαν ο Πίνδαρος, Αισχύλος, Σιμωνίδης, Επίχαρμος, Ξενοφάνης Βακχυλίδης, ενώ γύρω στο 470 π.Χ. συνδέθηκε με τον εξόριστο από την Αθήνα Θεμιστοκλή.
 - Επίσης λέγεται ότι οι ίπποι του Ιέρωνα κέρδισαν στους Ολυμπιακούς αγώνες το 468 π.Χ.
- Ο **Θρασύβουλος 467-** (βιαιότερος από τους τρεις)
- Εγκατάσταση δημοκρατίας μετά το θάνατό του.
- Οι τυραννίδες της δύσης διαφέρουν λόγω εγχώριου πληθυσμού, συνθηκών αποικισμού, και συνεχούς απειλής από τους Καρχηδόνιους.

Παρακαλώ να μελετήσετε για το επόμενο μάθημα τα ακόλουθα αποσπάσματα:

- Αριστοτέλης, *Αθηναίων Πολιτεία*, 9. 13
- Ηρόδοτος, *Ιστορίαι*, V 89-92

Ευπαλίνειο όρυγμα:

- www.youtube.com/watch?v=AJTwxCaOODM&feature=youtu.be

Η δημιουργία της Πόλης-Κράτους

Οι νομοθέτες

Από το φυλετικό κράτος στην Πόλη - Κράτος

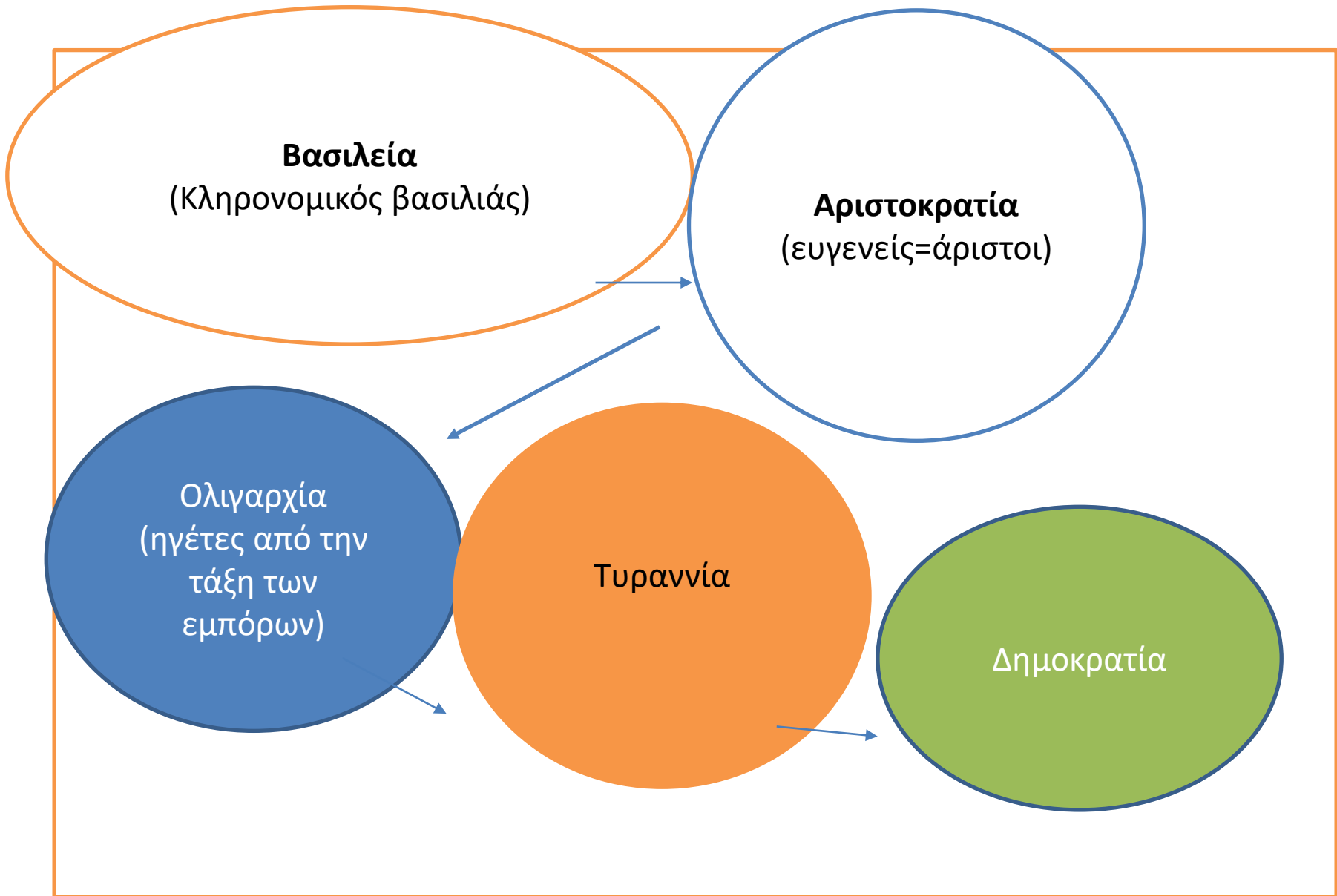
- Τον 8^ο αιώνα π.Χ. το φυλετικό κράτος διασπάστηκε και τη θέση του πήρε η **πόλη-κράτος**.
- Πυρήνας του νέου θεσμού ήταν ο **συνοικισμός**.
- Ακολούθησε η **ένωση των συνοικισμών** σε μια πόλη – **άστυ**- γύρω από μια ισχυρή θέση, **την ακρόπολη**.
- **Πάνω** στην ακρόπολη χτίζονταν ναοί και δημόσια κτίρια, ενώ **κάτω** και γύρω απλώνονταν οι κατοικίες και η αγορά, όπου εργάζονταν τεχνίτες, ξυλουργοί, αγγειοπλάστες και έμποροι. Σταδιακά η πόλη περιβάλλεται **από τείχη**, ενώ στην ύπαιθρο διέμενε μέρος του αγροτικού πληθυσμού, που ασχολείτο με την γεωργία και κτηνοτροφία.

Η Πόλη – Κράτος και τα πολιτεύματα

- Ο πολίτης: αισθάνεται **ασφαλής** και **ελεύθερος** και αναπτύσσει ποικίλες δραστηριότητες.
συνειδητοποιεί τον ρόλο του μέσα στην πόλη, στρατεύεται στην **«οπλιτική φάλαγγα»** υπερασπιζόμενος την πόλη του και **διεκδικεί τη συμμετοχή** του στην διακυβέρνηση της πόλης.

Η Πόλη – Κράτος και τα πολιτεύματα

- Όταν συγκροτήθηκε η πόλη, η **βασιλεία** είχε παρακμάσει.
- Την εξουσία κατέλαβαν οι **ευγενείς** και έτσι το πολίτευμα έγινε **αριστοκρατικό**, οι **άριστοι** ήταν οι πλούσιοι ιδιοκτήτες της γης, οι παλιοί σύμβουλοι του βασιλιά.

Η Πόλη-Κράτος και τα πολιτεύματα

- Με την ανάπτυξη του εμπορίου και την ευρεία χρήση του νομίσματος δημιουργήθηκε μια νέα κοινωνική τάξη, η οποία με τη δύναμη του χρήματος αφαίρεσε την εξουσία από τους αριστοκράτες.
- Η νέα αυτή τάξη επέβαλε τη δική της εξουσία και το πολίτευμα έγινε **ολιγαρχικό**. Κριτήριο συμμετοχής τώρα δεν ήταν **η καταγωγή** αλλά **ο πλούτος**.
- Η εξουσία, όμως, των ολίγων **δεν έλυσε** τα προβλήματα με αποτέλεσμα το ξέσπασμα ταραχών. Την **κοινωνική δυσαρέσκεια** και την ανασφάλεια **εκμεταλλεύτηκαν** φιλόδοξα άτομα που συχνά με την υποστήριξη του λαού επέβαλαν **τυραννικά** καθεστώτα.

Η μορφή της Σπάρτης

- Οι **Δωριείς** που κατευθύνθηκαν προς τα νότια της Πελοποννήσου κατέλαβαν την λακωνική και ίδρυσαν ένα ισχυρό κράτος, **τη Σπάρτη**.
- Για να επεκτείνουν την κυριαρχία τους συγκρούστηκαν με τους **Μεσσήνιους**, τους οποίους υπέταξαν μετά από μακροχρόνιους πολέμους (**8^{ος} -7^{ος} αιών. π.Χ.**).
- Ισχυρός αντίπαλος της Σπάρτης ήταν και το **Άργος**. Οι συνεχείς συγκρούσεις απομάκρυναν τους Σπαρτιάτες από το εμπόριο και η πόλη «κλείστηκε» στον εαυτό της αποκτώντας τη **μορφή στρατοπέδου**.

Το κράτος της Σπάρτης

Οι Νομοθέτες: Σπάρτη

Σπάρτη

Πηγές: **Ηρόδοτος, Ξενοφών, Πλούταρχος**

Οι Έλληνες και οι λαοί της ανατολής θεωρούσαν τους νομοθέτες πρόσωπα εμπνευσμένα από τους θεούς.

- Στην Ελλάδα ο νομοθέτης εμφανίζεται για να **διαχειριστεί μια κρίση ή μια στάση**, δηλαδή κατάσταση που απειλούσε την ενότητα της πόλης.

Λύση → κανόνες που θα κάνουν **προσιτή σε όλους τη δικαιοσύνη** (δίκη)
→ ώστε ο νόμος να είναι **κοινό αγαθό**.

- **Ηρόδοτος** → αναφέρεται στον θρίαμβο της δικαιοσύνης του Δία.
- 7^ο + 6^ο αιώνα → κοινό δίκαιο και **Απόλλων** ήταν χρησμοδότης και θεός εξαγνισμού

Ο Λυκούργος παραλαμβάνει τη **ρήτρα** (κανόνες για τη λειτουργία της πόλης) **από τον Απόλλωνα**.

Ηρόδοτος: Λυκούργος → ευνομία (στρατιωτική οργάνωση, γεύματα, γερουσία, έφοροι)

- **Ξενοφών** → αναφορά στην εκπαίδευση

Οι Νομοθέτες: Σπάρτη

Λυκούργος

- υπαρκτό ή όχι πρόσωπο;
- Πότε έζησε;
- Ποιες καινοτομίες εισήγαγε;

Οι περισσότεροι μελετητές συμφωνούν ότι η φυσιογνωμία της πόλης ήταν αποτέλεσμα διαδοχικών εξελίξεων από τον 7^ο έως το τέλος 6^{ου} π.Χ. αιώνα

- Α' στάδιο → συνένωση 4 χωριών -Κόνουρα, Λίμναι, Μεσόα και Πιτάνα- που εγκαταστάθηκαν Δωριείς.
- Μετά → προσάρτηση Αμυκλών
- Τέλος → κατάληψη Μεσσήνης → κάτοικοι δούλοι αλλά τα εδάφη της δεν κάλυπταν της ανάγκες τους → ίδρυση Τάραντα από τους Παρθενίεις

Οι Νομοθέτες: ο Λυκούργος

Γύρω στο **669** π.Χ. ο Φείδων του Άργους (που πρώτος εφάρμοσε τη φάλαγγα των οπλιτών) νικά τους Σπαρτιάτες → **ξέσπασμα επανάστασης υπόδουλων Μεσσηνίων** (Β΄ Μεσσηνιακός πόλεμος)

Τυρταίος (ελεγειακός ποιητής του 7^{ου} αιών. π.Χ.) → εξυμνεί τα κατορθώματα των Σπαρτιατών που υιοθετούν την φάλαγγα) → **την επομένη της νίκης οι πολεμιστές διεκδικούσαν τον αναδασμό της χώρας (ποίημα 'ευνομία')**

Δεν μπορούμε να τοποθετήσουμε με ασφάλεια κάπου τα μέτρα του Λυκούργου:

- υποθέτουμε με βάση τον **Πλούταρχο** → μετά τον Μεσσηνιακό πόλεμο λόγω των ταραχών πήγε **ο Λυκούργος** στο μαντείο των Δελφών → **ρήτρα** (αρχαϊκό κείμενο). Η **ρήτρα** ενισχύεται από τον Τυρταίο → νύξη για τροποποίηση που έγινε λίγο αργότερα. Η ρήτρα επικαλείται τον Δία και την Αθηνά.

Με βάση τη **ρήτρα** →

- 1. διαίρεση της κοινότητας **σε ωβές** (ίσως στρατιωτικές μονάδες)
- 2. διαίρεση των δύο εξουσιών **της γερουσίας** (30 μέλη με τους 2 αρχηγέτες βασιλιάδες, τον Αγιάδη και Ευρυποντίδη)
- και της συνέλευσης **του δήμου** (κυριαρχία και δικαίωμα διαφωνίας)

Ο Λυκούργος

Τα μέτρα λήφθηκαν μετά την υιοθέτηση της φάλαγγας.

- **Πλούταρχος** → αποδίδει στον Λυκούργο τη διανομή της χώρας μάλλον της Μεσσηνιακής (εντάσσεται στο σύστημα διανομής λαφύρων). Στην πραγματικότητα υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στους **ομοίους**. Ο Πλούταρχος → επηρεασμένος από τις θεωρίες του 4^{ου} αιώνα περί ισότητας και της προπαγάνδας των μεταρρυθμιστών βασιλέων του 3^{ου} αιώνα.
- **Ευνομία** → επιτεύχθηκε στο β' μισό του 7^{ου}. Οι Σπαρτιάτες θέλησαν να αποδώσουν τιμή σε ένα θρυλικό πρόσωπο που ο Τυρταίος δεν μνημονεύει και ίσως το συνέδεσαν με την αγωγή → σύστημα εκπαίδευσης που σκοπό είχε να καταστήσει την πόλη φρούριο **απόρθητο**. Όσο και αν αμφιβάλλουμε για την ιστορική αλήθεια των **νόμων του Λυκούργου** είναι γεγονός ότι η **Σπάρτη μέχρι τον 4^ο αιώνα ήταν η 1^η στρατιωτική δύναμη στην Ελλάδα**. Αν και παραιτήθηκε από τις στρατιωτικές βλέψεις της, κατάφερε να έχει μαζί της σε **υποχρεωτική συμμαχία όλες τις πόλεις της Πελοποννήσου**.
- Παραμονές των μηδικών πολέμων απολαμβάνει **ευνομία** → **ξεφεύγει από τον κίνδυνο της τυραννίδας, ενσαρκώνει την ελληνική ελευθερία και ανεξαρτησία που ανήκει στους οπλίτες μόνο**.

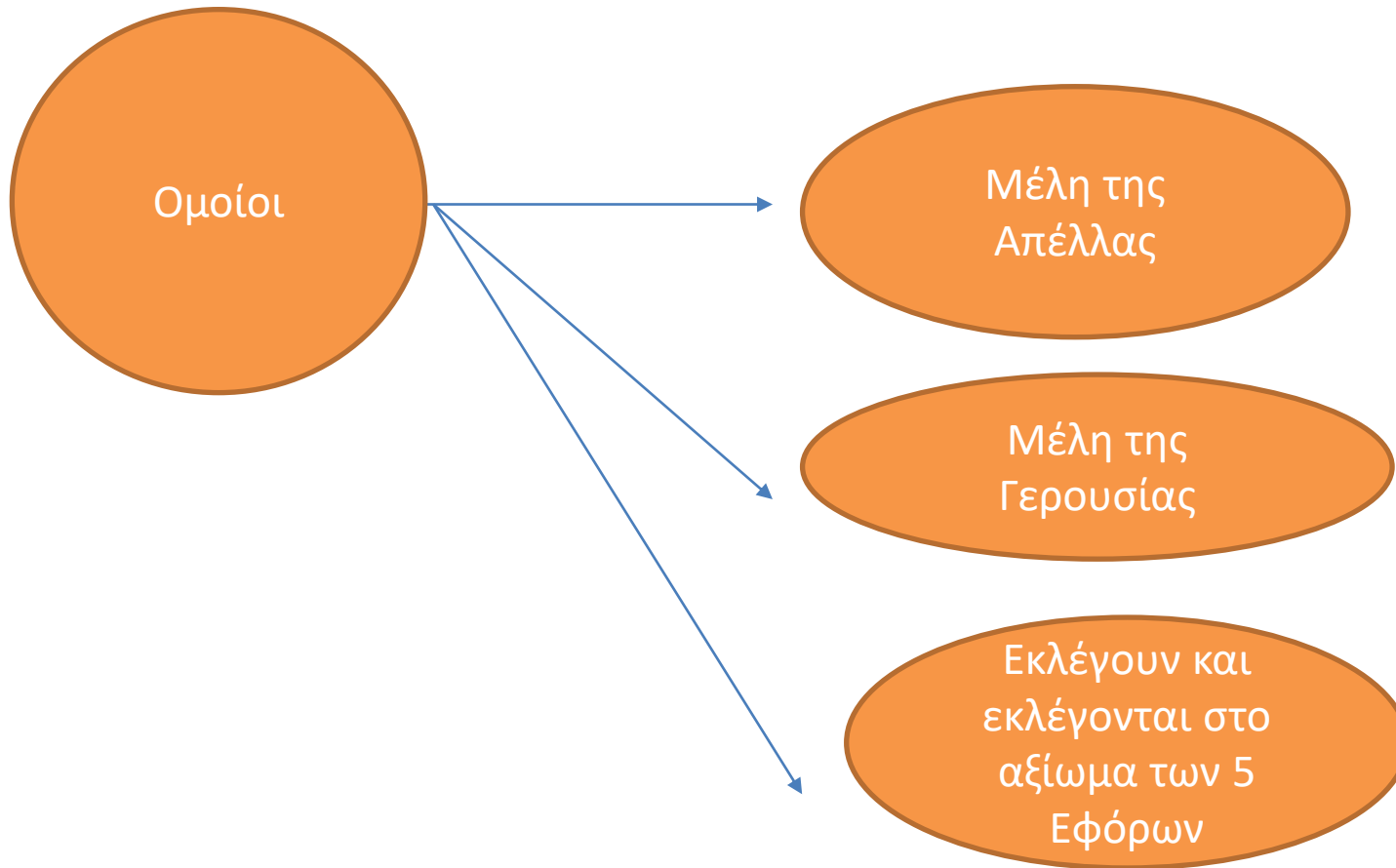
Σπάρτη: Κοινωνικές τάξεις

- **Σπαρτιάτες ή Ομοίοι** (κάτοχοι της γης με κύρια ενασχόληση τα πολιτικά και την πολεμική τεχνική)
- **Περίοικοι** (ενασχόληση με το εμπόριο)
- **Είλωτες** (ενασχόληση με την καλλιέργεια της γης, μέρος δε του προϊόντος της το έδιναν στους Σπαρτιάτες-Ομοίους.)

Η σπαρτιατική κοινωνία: *Σπαρτιάτες ή Όμοιοι*

- Οι *Σπαρτιάτες* ή *Όμοιοι* → συμμετέχουν στην Απέλλα, ορίζουν τους εφόρους, είναι μέλη της γερουσίας.
- Οι *Όμοιοι* ήταν **γαιοκτήμονες** που ζούσαν από τα εισοδήματα που κατέβαλλαν οι είλωτες που καλλιεργούσαν τις γαίες τους. Είχαν **πατρογονικές γαίες** και τον **κλήρο**, που έγινε μεταβιβάσιμος, αν και έμενε προσκολλημένος στη στρατιωτική θητεία.
- **Ο Αριστοτέλης** ισχυρίζεται ότι οι γυναίκες τον 4^ο αιώνα π.Χ. ήταν οι ιδιοκτήτριες των 2/5 της γης (λόγω του μεγάλου αριθμού των **κληρονομιών** και λόγω του μεγέθους της **προίκας**).
- Αντίθετα ο **Πλούταρχος**, *Βίος του Άγη*, υποστηρίζει ότι στη Σπάρτη απαγορευόταν να προικίζουν τις θυγατέρες.
- **Ο Αριστοτέλης** επίσης ισχυρίζεται ότι οι σπαρτιάτισσες ασκούσαν μεγάλη επίδραση στη διοίκηση της πόλης.

Ο πολιτικός ρόλος των Ομοίων

Οι περίοικοι

Ήταν Λακεδαιμόνιοι που ζούσαν σε εγκαταστάσεις **γύρω από την πόλη** σε μικρές «πόλεις», κέντρα βιοτεχνιών και εμπορικών δραστηριοτήτων.

Ο Ισοκράτης υποστηρίζει ότι οι περίοικοι ήταν ο **δήμος της Λακωνίας** που έχασε τα δικαιώματά του.

Ο Ξενοφών λέει ότι συμμετείχαν στο πλευρό των Σπαρτιατών στις πολεμικές επιχειρήσεις και κάποιοι έφταναν σε υψηλά αξιώματα.

Τον 4^ο π.Χ. αιώνα εμφανίζονται με διάφορες ονομασίες: *νεοδαμώδεις, μόθακες, υπομείονες, τρέσαντες*, που λόγω εξώγαμης γέννησης, απώλειας κλήρου, ποινής, δεν συμμετέχουν στην πολιτική ζωή ούτε στις πρακτικές των *ομοίων* αλλά θεωρούνται Λακεδαιμόνιοι.

Οι εἰλωτες

Καταγωγή:

- εγχώριοι πληθυσμοί που υποδουλώθηκαν ή η δουλεία ήταν αποτέλεσμα της κοινωνικής ή οικονομικής εξέλιξης.
- 2 ομάδες ειλώτων: της **Λακωνίας** και της **Μεσσηνίας** που από τον 7^ο αιώνα οι τελευταίοι επαναστατούσαν συνεχώς.

Οι εἰλωτες διέφεραν από τους δούλους γιατί:

- Αποτελούσαν **ομοιογενή ομάδα** και για αυτό ήταν πάντα ένα πρόβλημα για τη Σπάρτη.
- Ήταν **προσκολλημένοι στη γη** που καλλιεργούσαν
- Αναπαράγονταν **φυσιολογικά**
- Ο κύριος τους **δεν μπορούσε να τους διαθέσει ελεύθερα**. Απολάμβαναν μια κάποια οικονομική ανεξαρτησία από τη στιγμή που ξοφλούσαν το χρέος τους στον κύριό τους. Γίνονταν, όμως, αντικείμενα κατατρεγμού → **κρυπτεία**, νυχτερινό κυνήγι.

Η αρχαϊκή Σπάρτη (8^{ου}-6^{ου} αι. π.Χ.): Πολιτικά όργανα

- **2 βασιλείς** → θρησκευτικοί και στρατιωτικοί αρχηγοί
- **5 έφοροι** → εκλέγονταν με **ετήσια** θητεία από την **Απέλλα**, λογοδοτούσανμόνον στους διαδόχους τους, έπρεπε να είναι πάνω από 30 ετών, ασκούσαν την **εξωτερική πολιτική** και ήταν υπεύθυνοι για την **άμυνα**.
Αρχή **δημοκρατική** με την οποία τα μέλη της προσπαθούσαν να προστατεύσουν το πολίτευμα.

Η αρχαϊκή Σπάρτη (8^{ου}-6^{ου} αι. π.Χ.): Πολιτικά όργανα

- **Γερουσία** → (28 γέροντες πάνω από 60 ετών που εκλέγονταν διά βοής και ισόβια +2 βασιλείς) προετοίμαζε τα θέματα που υποβάλλονταν στην Απέλλα.

Η γερουσία είχε πολιτική, νομοθετική και δικαστική εξουσία.

- **Απέλλα** → λαϊκή συνέλευση όπου συμμετείχαν οι Σπαρτιάτες που είχαν συμπλήρωση το 30^ο έτος της ηλικίας τους.

Πολιτικά όργανα Σπάρτης

2 Βασιλείς

5 **έφοροι** → ετήσια θητεία,
άνω των 30 ετών,
εξωτερική πολιτική και
άμυνα

Γερουσία → (28 + 2) ισόβια θητεία
προετοιμασία θεμάτων για την Απέλλα
πολιτική, νομοθετική και δικαστική εξουσία.

Απέλλα (Εκκλησία) → λαϊκή
συνέλευση Ομοίων Σπαρτιατών
άνω των 30 ετών

Πολιτειακά όργανα: Βασιλείς

- Ο θεσμός της **διπλής βασιλείας** κατένειμε στα δύο τη μοναρχική εξουσία, με ισότιμη εξουσία μεταξύ των δύο βασιλέων. Η **Γερουσία** και οι **έφοροι** ήταν οι διαιτητές στις διενέξεις των βασιλέων και αντίστροφα.
- **Προνόμια:** σωματοφυλακή **300 ανδρών**, τιμητική θέση στις θρησκευτικές γιορτές, ζούσαν με έξοδα της πόλης και θεωρούνταν οι πλουσιότεροι στην Ελλάδα, είχαν κτήματα και τέμενος στις **περιοικίδες** πόλεις και εισέπρατταν τον **βασιλικό φόρο**. Είχαν διπλή μερίδα στο συσσίτιο και στα λάφυρα και τους έθαβαν με ιδιαίτερες τιμές.
- **Εξουσίες:** πολιτικές εξουσίες → **ισόβια** μέλη της γερουσίας με δικαίωμα ψήφου, **δικαστικές** εξουσίες (οικογενειακό δίκαιο), θρησκευτικές και πολεμικές εξουσίες. Η βασιλική εξουσία φαίνεται απόλυτη μόνο στον στρατιωτικό τομέα. Σε περίοδο πολέμου ο ένας από τους δύο βασιλείς ήταν ο αρχηγός και σε περίοδο εκστρατείας διατηρούσε εξουσία χωρίς όρια (**στρατηγός αυτοκράτωρ**).
- Η αύξηση του αριθμού των συμβούλων που περιέβαλλαν το βασιλιά κατά την εκστρατεία σκοπό είχε τον περιορισμό της εξουσίας του. Τέλος ασκούσε και διπλωματική πολιτική.

Οι 5 Έφοροι

- **Συλλογικό σώμα 5 αρχόντων** που εκλεγόταν κάθε χρόνο από την **Απέλλα** και λογοδοτούσε μόνον στους διαδόχους του.
- **Προϋποθέσεις εκλογής:** Ομοίος και άνω των 30 ετών
- *Οι θεωρητικοί του 4^{ου} αιώνα π.Χ. αναγνωρίζουν στους εφόρους την έκφραση του δημοκρατικού χαρακτήρα της σπαρτιατικής πολιτείας.*
- **Εξουσίες εφόρων:** εσωτερική διοίκηση πόλης, έλεγχος των αρχόντων, έλεγχος συμπεριφοράς των πολιτών και ιδιαίτερα της αγωγής των νέων.
- Οι έφοροι συγκαλούσαν και προήδρευαν της Εκκλησίας του δήμου.

Η γερουσία

- **28 μέλη+2 βασιλείς** (ισόβια μέλη που δεν λογοδοτούσαν σε κανέναν, *ανεύθυνα* κατά τον Αριστοτέλη).
- Πάνω από 60 ετών, έπρεπε να έχει εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις που απαιτούσε η πολιτική ιδιότητα και να διακρίνεται για το ήθος του.
- Εκλογή **διά βοής** από Απέλλα
- **Εξουσίες γερουσίας**: πολιτική, νομοθετική και δικαστική (αποτελούσε το **ανώτατο ποινικό δικαστήριο** της πόλης, γιατί εκδίκασε υποθέσεις με ποινή το θάνατο, εξορία ή στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων).

Η Απέλλα

- Η Απέλλα αναφερόταν και **Εκκλησία (αλία ή αλίη)**. Ήταν η συνέλευση **όλων των ομοίων άνω των 30** ετών, η οποία συνερχόταν σε σώμα σε έναν ανοικτό χώρο και προήδρευε ο επώνυμος άρχων.
- Εξουσίες:** είχε τον **τελικό λόγο** στη λήψη αποφάσεων, επικύρωνε ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής, την εκλογή εφόρων και την εκλογή της γερουσίας, υποδεικνύει τους στρατηγούς και τους άρχοντες, παρέχει πολιτικά δικαιώματα σε μη Σπαρτιάτες ή αφαιρούσε από τους Ομοίους.
- Δεν γνωρίζουμε αν ο κάθε Ομοίος έπαιρνε τον λόγο, αν υπήρχε ουσιαστικός διάλογος κλπ.

Η Αθήνα κατά την αρχαϊκή εποχή

Το **Μυκηναϊκό ανάκτορο** της Αθηνάς διασώθηκε από τις καταστροφές του 13^{ου} και 12 του αιώνα: ο υλικός πολιτισμός ήταν σε ανεκτό επίπεδο, η πόλη κέντρο υποδοχής των Ελλήνων για να πάνε στα νησιά ή στη Μ. Ασία

Μύθος → αυτόχθονες

Αριστοτέλης, Αθηναίων πολιτεία, → βασιλική εξουσία που μοιράζονταν ο βασιλιάς, ο πολέμαρχος και ο επώνυμος άρχων

Κατά τον 7^ο

Το Πολίτευμα → κλειστή αριστοκρατία (Ευπατρίδες)

Πολιτειακά Όργανα:

- *Άρχων – βασιλιάς* (αρμοδιότητες θρησκευτικές)
- *Επώνυμος άρχων* (υπεύθυνος για σύγκληση Εκκλησίας Δήμου)
- *Πολέμαρχος* (υπεύθυνος για στρατιωτικά θέματα)
- *Έξι θεσμοθέτες* (υπεύθυνοι για δικαστικά θέματα)
- *Άρειος Πάγος* (υπεύθυνος για την τήρηση των νόμων)
- *Εκκλησία του Δήμου* (η συνέλευση όλων των Αθηναίων απέκτησε μεγάλη σημασία μεταγενέστερα)

Αναπαράσταση του Μυκηναϊκού ανακτόρου

Αναπαράσταση του Μυκηναϊκού ανακτόρου

Το Μυκηναϊκό ανάκτορο της Αθηνάς

- Οι Μυκηναίοι φέρνουν και στην Αθήνα τα δύο βασικά χαρακτηριστικά της πολεοδομίας τους: την οχυρωμένη ακρόπολη και το ανάκτορο.
- Ο βράχος της Ακρόπολης τειχίστηκε με κυκλώπειο τείχος, ενώ εντός του τείχους χτίστηκε ένα μεγάλο ανάκτορο.
- Το τείχος, γνωστό και ως **Πελασγικό**, είναι μέχρι σήμερα ορατό κοντά στα Προπύλαια, ενώ πολλά σημεία του διατηρούνται επιχωμένα στην νότια πλευρά του βράχου. Το τείχος είχε δύο εισόδους και αποτελούσε το κύριο μέσο άμυνας μέχρι και το τέλος των Αρχαϊκών χρόνων. Η δυτική, όπου βρίσκονται σήμερα τα Προπύλαια, προφυλασσόταν από ένα άλλο τείχος που διέθετε εννέα πύλες, το επονομαζόμενο «εννεάπυλον», το οποίο, όπως αναφέρει ο Θουκυδίδης, υπήρχε μέχρι την είσοδο των Περσών στην Αθήνα το 480 π.Χ.

Αθήνα: οι νόμοι του Δράκοντα

Προβλήματα:

- Οι **έμποροι και βιοτέχνες αμφισβητούσαν** την εξουσία των ευγενών
- Οι **χρεωμένοι αγρότες απαιτούσαν κατάργηση χρεών** (όσοι δεν μπορούσαν να ξεπληρώσουν τα χρέη τους γίνονταν δούλοι)

Συμβάντα:

- Την κατάσταση θέλησε να εκμεταλλευτεί ο **Κύλων** το **632 π.Χ.** σε συνεργασία με τον πεθερό του Θεαγένη (τύραννο των Μεγάρων) → προσπάθεια αρπαγής ακρόπολης και εγκαθίδρυσης τυραννίδας (Θουκ. Α' 126, 4)
- Το κίνημα απέτυχε, οι οπαδοί του θανατώθηκαν, αν και ικέτες στους βωμούς (*Κυλώνειο άγος*), ο ίδιος κατέφυγε **στα Μέγαρα**.
- Η αναστάτωση στην Αθήνα κορυφώθηκε και οι **Μεγαρείς** εκμεταλλεύτηκαν τις αναταραχές και κατέλαβαν την **Σαλαμίνα**
- **Καθημερινά ήταν τα αιτήματα** → για κατάργηση χρεών και σύνταξη γραπτών νόμων που μέχρι τότε ήταν άγραφοι. → **οι ευγενείς** για να εκτονωθεί η λαϊκή δυσαρέσκεια ανέθεσαν **στον Δράκοντα** τη συγγραφή των νόμων.

Σύνταξη κώδικα νόμων από τον Δράκοντα

- Η απόπειρα του Κύλωνα ήταν ύστατη προσπάθεια της αριστοκρατίας να αντισταθεί στη θέσπιση νόμων που θα εξασθένιζαν την τάξη αυτή.

Οι Νόμοι του Δράκοντα (624 π.Χ.)

- Επιτρέπουν στον δήμο των οπλιτών άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων
- Θέσπιση κοινού δικαίου για αντιμετώπιση ανθρωποκτονιών ή αιματοχυσιών
- Νόμοι γραμμένοι με αίμα

Η **‘πολιτεία’** του Δράκοντα θεωρείται από τους περισσότερους νεότερους ότι είναι μια πλαστογραφία που κατασκευάστηκε στο τέλος του 5^{ου} αιώνα.

Αθήνα: Η διαίτησία του Σόλωνα (594 π.Χ)

Η καταγραφή των νόμων ικανοποίησε μέρος των πολιτών. Το οξύ **οικονομικό πρόβλημα** αυτών που δεν μπορούσαν να ξεπληρώσουν τα χρέη τους και γίνονταν δούλοι προκαλούσε συνεχώς αναταραχές.

Έτσι το **594 π.Χ.** οι Αθηναίοι ανέθεσαν στον ποιητή Σόλωνα να δώσει λύση στα προβλήματα.

Η κρίση αντιμετωπίστηκε με τη **νομοθεσία του Σόλωνα 594/3 π.Χ.** που περιλάμβανε:

- **Σεισάχθεια** (απαλλαγή από τα βάρη)
- Απαλλαγή από τη δουλεία (εξ αιτίας χρεών)
- **Όμως δεν προέβη σε ισομερή αναδασμό της γης** και για να διατηρήσει την ισορροπία ανάμεσα στο δήμο και τους ισχυρούς → συνέταξε νόμους ίδιους για όλους

Αθήνα: Η διαίτησία του Σόλωνα

Πηγές:

- **Αριστοτέλη**, *Αθηναίων Πολιτεία*
- **Πλούταρχου**, *Βίος Σόλωνα*

Ο Αριστοτέλης και ο Πλούταρχος θεωρούν **γνήσιες τις διατάξεις:**

- για την ιδιοκτησία και τη μεταβίβασή της,
- για θέματα οικογενειακού δικαίου,
- τις μεταρρυθμίσεις μέτρων και σταθμών,
- τον καθορισμό εξόδων για θυσίες

Είναι όμως **αμφίβολα:**

- Τα οικονομικού χαρακτήρα μέτρα για την εκμετάλλευση των αγροτικών προϊόντων και την ανάπτυξη της βιοτεχνίας
- Λιγότερο πιθανόν η δημιουργία της Βουλής των 400^{ων}

Σόλων: κοινωνικές τάξεις

Διαίρεση των πολιτών σε τάξεις ανάλογα με το αγροτικό τους εισόδημα για τον προσδιορισμό των ευθυνών και τους όρους πρόσβασης στη διοίκηση:

- **500 μέδιμνοι**
- **ιππείς** (ικανοί να συντηρούν άλογο για το ιππικό)
- **300 μέδιμνοι (ζευγίτες)** (ικανοί να συντηρούν ζεύγος βοδιών)
- **θήτες** (δικαίωμα συμμετοχής στη συνέλευση και στα δικαστήρια)
- [τα ονόματα που προσδιορίζουν τις τάξεις είναι διαφορετικά από τα εισοδήματα]
- Η πρόσβαση των θητών στα δικαστήρια έρχεται σε αντίθεση με την Αθήνα ως πόλη των οπλιτών.

Σόλων: κοινωνικές τάξεις αποκλεισμένες από την πολιτική

- Οι **δούλοι**,
- οι **μέτοικοι** (μόνιμα εγκατεστημένοι ξένοι στην Αθήνα) και
- οι **γυναίκες** (αποτελούσαν το 1/3 του σώματος των 'πολιτών')

Όλοι οι παραπάνω ήταν αποκλεισμένοι από το σύστημα, **δεν συμμετείχαν στις πολιτικές αποφάσεις.**

Οι νόμοι του Σόλωνα

Η νομοθεσία του είναι σημαντική για την πρωτοτυπία και την εμβέλειά της:

- Καθιέρωσε την αρχή ότι **το σώμα των Αθηναίων πολιτών στο σύνολό του θα διοικούσε το αθηναϊκό κράτος**
- Ο νόμος ότι η ουδετερότητα ήταν **απαράδεκτη** σε περίπτωση ενδοκοινοτικής αντιπαράθεσης 'ορίζει' ότι οι άρρενες πολίτες πρέπει να συμμετέχουν στα κοινά → **ορίζει τον πολίτη ως το πρόσωπο που συμμετέχει στα κοινά**
- Καταργώντας τον θεσμό των *εκτημορίων* και της δουλείας για χρέη → **ελεύθεροι αγρότες και διάκριση μεταξύ ελευθερίας και δουλείας.**

Δυσaréσκεις → εμφάνιση Πεισίστρατου

- **Πλούσιοι** → έθιγε τα συμφέροντά τους και αφαιρούσε μέρος από την επιβολή προς τους 'πελάτες'.
- **Δήμος** → αν και απαλλάχτηκε από τον φόβο της υποδούλωσης, δεν πέτυχε τον αναδασμό της γης.
- → χρόνια ταραχών (**Αριστοτέλης**) για δύο χρόνια δεν κατάφεραν να ορίσουν άρχοντες

το 561/560 π.Χ. Πεισίστρατος → μια διαφορετική τυραννίδα από τις άλλες μια και ένας νομοθέτης πριν είχε φτιάξει ένα σύστημα δικαίου

Ηρόδοτος, Αριστοτέλης → τυραννίδα → αποτέλεσμα συγκρούσεων

Διαμάχη ανάμεσα στις **3 αντιμέτωπες παρατάξεις**:

- **Πεδινούς** → Λυκούργος (ολιγαρχικοί- παλιά αριστοκρατία)
- **Παράλιοι** → Αλκμεωνίδη Μεγακλή (μετριοπαθείς-έμποροι)
- **Διάκριοι** → Πεισίστρατος (δημοκρατικοί-χωρικοί)

Ο Πεισίστρατος (561-527 π.Χ.)

- Ο **Πεισίστρατος** ανήκε στην αριστοκρατία αλλά επέλεξε να προστατεύσει τα συμφέροντα του δήμου για να ικανοποιήσει τη φιλοδοξία του.
- Οπαδοί → οι χωρικοί που ήταν δυσαρεστημένοι από τον **Σόλωνα**
- Ο Πεισίστρατος → ήταν **πολέμαρχος** και προσποιήθηκε επίθεση από εχθρούς → με την συγκατάθεση του δήμου απέκτησε φρουρά 300 ροπαλοφόρων → κατέλαβε την ακρόπολη, σύμβολο εξουσίας.
- Ο Πεισίστρατος, αφού κυβέρνησε με μετριοπάθεια εξορίστηκε μετά 6 χρόνια, όταν ο Λυκούργος και ο Μεγακλής ενώθηκαν εναντίον του.
- Συνέχιση διαφωνιών ανάμεσα στους Λυκούργο και Μεγακλή → επιστροφή Πεισίστρατου (συγγενής πια με τον Μεγακλή λόγω γάμου)
- → β' εξορία και επιστροφή στο Μαραθώνα → υποδοχή από τους οπαδούς του → επικράτηση έναντι των αντιπάλων του

Ο Πεισίστρατος (561-527 π.Χ.)

- Ο **Αριστοτέλης** → ο Πεισίστρατος κυβέρνησε με μετριοπάθεια και μάλλον σαν καλός ποιητής παρά σαν τύραννος, γιατί:
- Δεν έθιξε συστηματικά τις μεγάλες οικογένειες (απόδειξη η στάση του προς την οικογένειες Φιλαιδών – Κιμωνιδών που στήριξε τις βλέψεις τους στη Χερσόνησο της Θράκης).
 - **Πολιτική προς τον δήμο:** δάνεια σε αγρότες, επιτόπιους δικαστές, καθιέρωσε παρακράτηση εισοδήματος – φόρο σε είδος,
 - κοπή 1^{ου} νομίσματος, κουκουβάγιας,
 - αύξηση γοήτρου πόλης με δημόσια έργα,
 - κατασκευή εννεάκρουνου για την ύδρευση της πόλης
 - καταγραφή Ομηρικών επών
 - προσέλκυση συγγραφέων και καλλιτεχνών → γέννηση αττικής γλυπτικής, συγκέντρωση ορφικών ποιημάτων

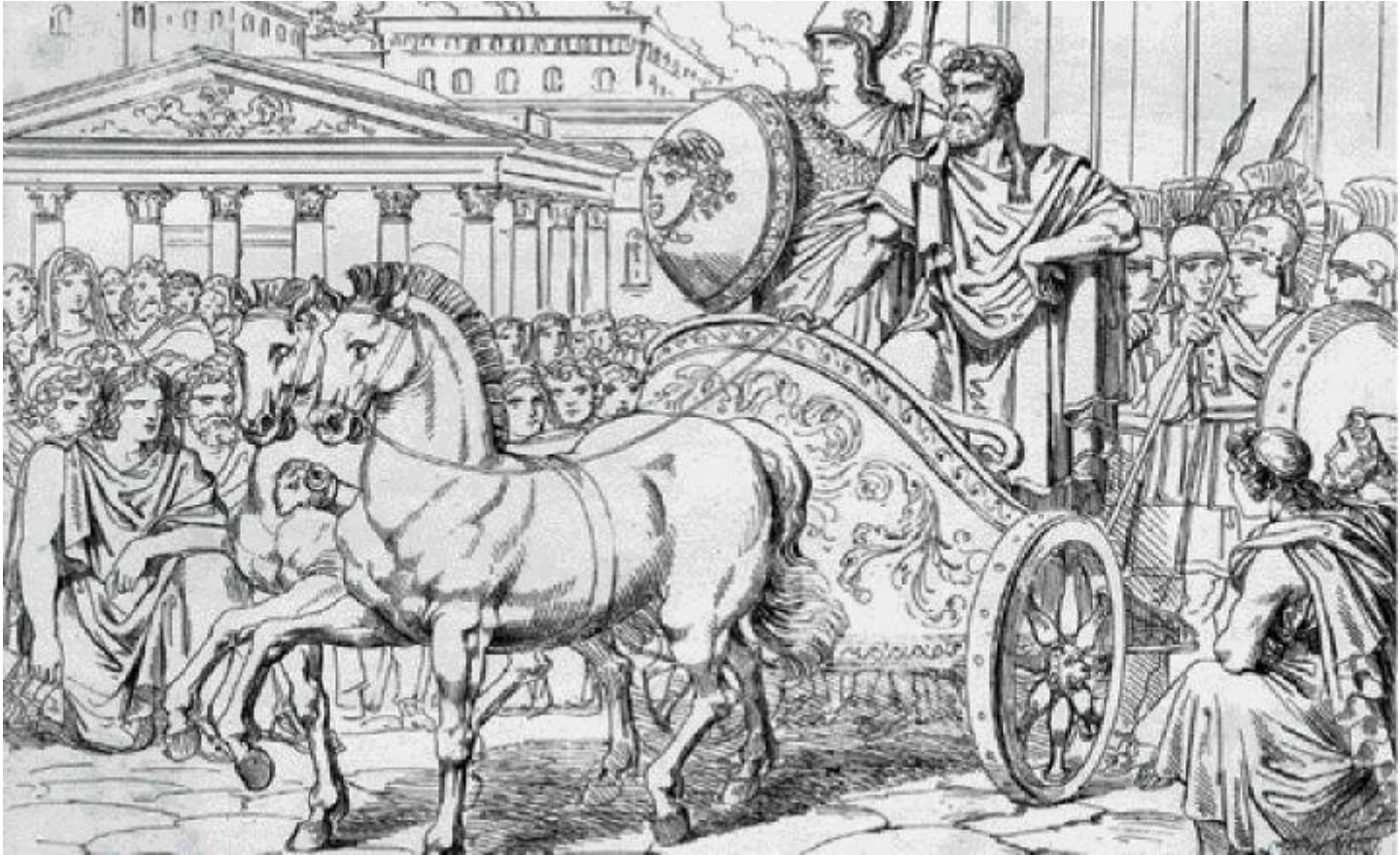
Ο Πεισίστρατος (561-527 π.Χ.)

- **Θρησκευτική πολιτική** → ενότητα της πόλης μέσα από τη λατρεία της Αθηνάς και Διονύσου, ιδιαίτερη λάμψη στα **Παναθήναια**, επιβλητικές γιορτές για το Διόνυσο
- **Εξωτερική πολιτική** → καλές σχέσεις με Θήβα και Νάξο
- Ενθάρρυνση αποίκησης Χερσονήσου Θράκης
- Καλές σχέσεις με Άργος, Κόρινθο και Σπάρτη
- Κοπή νομισμάτων
- Ανάπτυξη αγγειοπλαστικής (ίσως η αύξηση του πληθυσμού → προβλήματα επισιτισμού)

Ο Πεισίστρατος (600 -527 π.Χ.)

Ο Πεισίστρατος φθάνει στην Ακρόπολη συνοδευόμενος από την Αθηνά - Σχέδιο του Πινέλι, 1820

Ο Υδραγωγός του «Πεισίστρατου» στην Αθήνα

